

učiteljice govorile kar italijanski. V Šen Petru je bilo ustanovljeno žensko učiteljske. Iz njega naj bi prihajale učiteljice, ki bi dobile mesta po vsej Benečiji. Dobra stvar! Samo dovolil bi si opozoriti, da je zaradi pozabljenja na tisti žegnani prehod iz znanega na neznano prišlo do lepega odkritja, da slovenske gojenke, ki jih je kakih dve ali tri — ne razumejo toskanskih učiteljic in da so zato bolj priljubljene Furlanke, ki jih je prav zaradi tega kakšnih dvajset. S tem je bil zelo dobro izpolnjen namen zavoda! Na čedadski sodnji, v katero se Slovenec največkrat zateče, ne najde nameščenega tolmača in če ga rabi, mora plačati iz svojega. A v preteklosti — ne bojim se, da bi me kdo postavil na laž — so mu tudi grozili z ječo, če se ni znal izražati v italijanščini! Pred kratkim je državni komisar smatral za svojo dolžnost, ustvariti *casus belli* in zaprositi ministrstvo za posebna navodila, ker so se v okrožju rabili slovenski katekizmi.

Pod vse to dostavlja Podrecca, da bi bilo potrebno izdati končno-veljavno uredbo, da bi se podobni dogodki ne ponavljali, kajti zaradi teh se Slovenec lahko boji, da se bo na njem ponovila kazen, ki jo je Mojzes zagrozil judovskemu ljudstvu, »adducet Dominus super te gentem... cujus linguam intelligere non possis«.

Te težke preroške besede, ki jih je italijansko orientirani Podrecca zapisal iz ljubezni do svojega rodu ob Nadiži že leta 1884., so se čudovito uresničile do črke. V ljudski šoli se še danes, leta 1939., beneški Slovenček muči s toskanščino tuje učiteljice, slovenski jezik joče na pragu sodnije, slovenski katekizem je preganjan — v svoji največji grenkobi so se uresničile Mojzsove besede.

Tine Mohàj.

Stendhal v Trstu.

Ko je po končani julijski revoluciji l. 1830. pisatelju Stendhalu (s pravim imenom Henri Beyle, 1783 do 1842) bila uslišana ponovna proš-

nja za državno namestitev, je bilo njegovo prvo službeno mesto v Trstu, kjer je prevzel posle generalnega konzula francoske kraljevske vlade. Ker pa je bil zaradi svojih političnih nazorov, ker so ga sumili tajnega delovanja v zvezi z italijanskim revolucionarnim pokretom karbonarjev (kar pa še ni dokazano), avstrijskim oblastem pod Metternichovo absolutistično vlado trn v peti, ga je francoska vlada na zahtevo avstrijske v kratkem času (že januarja l. 1831.) razrešila službe v Trstu in premestila v papeško državo, kjer je zastopal Francijo v istem svojstvu generalnega konzula v Civita Vecchia. Njegovo bivanje v Trstu obsega le razdobje slabih dveh mesecev. Njegovi pojmi o Trstu, njegovem zaledju in o njegovih prebivalcih so taki, da je zanj okolica Trsta že »voisinage de la Turquie« in Reka »tout à fait le dernier endroit de la civilisation«.

Kot že rečeno, so bile vzrok kratkotrajnemu bivanju Stendhala v Trstu intrige policijske vlade kneza Metternicha, ki je videla v tržaškem konzulu nevarnega sovražnika in vztrajno delala na to, da se ga odkriža, dokler ji ni resnično uspelo. Kot zanimiv dokument prinašamo v prevodu pismo grofa Sedlitzkega, dunajskega policijskega prefekta, državnemu kanclerju knezu Metternichu, ki se tiče Stendhalovega imenovanja za konzula v Trstu.

Dunaj, 30. novembra 1830.

Iz poročila glavnega ravnatelja milanske policije, grofa Torresanija iz 22. in 23. t. m., naj Vaša Visokost izvoli izvedeti, da se je isti Francoz Henri Beyle, ki je bil l. 1828. iz Milana in avstrijskih dežel izgnan zaradi avtorstva mnogih revolucionarnih pamfletov, izdanih pod skritim imenom baron de Stendhal, naperjenih zlasti proti Avstriji, zadnjič zopet pojavil v Milanu in je namenjen v Trst, da tam prevzame posle generalnega konzula, ki mu jih je poverila francoska kraljevska vlada; čeprav njegov potni list ni bil vidiran od cesarsko-kraljevega avstrijskega poslaništva v Parizu, je vendarle nadaljeval svojo pot proti

Trstu z dovoljenjem guvernerja Lombardije.

Za ilustracijo tako mere sovražstva, s katerim je imenovani Francoz prežet do avstrijske vlade, kakor tudi nevarnega značaja njegovih političnih načel, ki so nespravljiva z našo politiko in z našim vladnim sistemom, si dovoljujem opozoriti Vašo Visokost na mnenje cenzure o treh njegovih delih: »Zgodovina slikarstva v Italiji«, Pariz 1817, Didot; »Rim, Neapelj in Florenca«, Pariz 1817, Delannay, ter »Sprehodi po Rimu«, Pariz 1829.

Upam, da bo Vaša Visokost izvršbo v primeru, da si jo bo francoska vlada drznila zahtevati za človeka, ki je v dvojnem oziru sumljiv, kakor je to Henri Beyle v svojstvu tržaškega konzula, kratkoma zavrnila. Zato si Vašo Visokost usojam prositi, da mi ukaže in se izjavi, ali naj se ta Francoz, ki je bil že nekoč iz avstrijskih dežel izgnan, mirno trpi v Trstu do končne razjasnitve cele zadeve, oziroma da mi svetuje, kakšne drugačne mere bi mogel uporabiti proti njemu.

Sedlnitzki.

Kakšno je sicer bilo življenje v provincialnem obmorskem mestu za svetovnjaka, kakršen je bil Stendhal, jasno odseva iz pisem, ki jih je za časa svojega bivanja v Trstu pisal svojim prijateljem v Pariz. Neprestano toži, da ga tlači dolgočasje kot mora in da ga mori malo-meščansko vzdušje Trsta. Ni stvari, ki bi mu ugajala, ne stanovanje, ne hrana, ne klima. Toži o pokvarjenem želodcu, preklinja burjo in mrz, ker mu manjka kamin in mu peč kadi. Pogreša družbo, kakršne je vaje, in trpi, ker se mora v sili zadovoljiti s kmečko. Naj navedemo iz njegove korespondence nekaj odstavkov, kjer govori o svojih nesrečah in nepravilnostih: Gospe Virginiji Ancelot v Parizu piše 1. januarja 1831:

»Umiram od dolgočasia in mraza. To je vse, kar vam morem sporočiti kot najnovejše na današnji dan 1. januarja 1831...«

»Tu sem na najboljši poti, da postanem barbar« itd. O tržaških

prebivalcih izraža v istem pismu naslednje mnenje: »Živim sredi kmetov, ki poznajo samo eno vero in to je vera v denar. Največje lepote me obožujejo za ceno cekina. So pač kmetje in ne olikani ljudje...«

Edine laskave besede gredo na račun tržaških okoličanov, ribičev; očitno domačinov hrvaško-dalmatinskega porekla in Slovencev.

»V Trstu čutimo, da je Turčija blizu. Sem prihajajo ljudje v širokih hlačah brez podveze pod kolenom... in v klobukih, ki merijo v premeru kar po dva čevlja, ter pokriti s čepicami, ki niso globoke več kot palec. Lepi so, okretni in lahkotni. Govoril sem s petimi ali šestimi od njih. Plačujem jim punch. To so prijazni ljudje in na pol divjaki. Njihove ladje strašno smrdijo po žaltavem olju, govori pa jim je kakor pesem...«, piše baronu Mareste.

O tržaški burji: »Dvakrat tedensko brije burja, petkrat pa imamo močan veter. Močan veter imenujem tisti, kadar se moraš neprestano držati za klobuk, da ti ga ne odnese, in burjo, kadar si v strahu, da si polomiš ude. Zadnjič bi me med kratkim sprehodom skoraj odneslo. Preteklo leto se je nekdo, ki se je v burji nahajal na drugem koncu tega tako majhnega mesta, zatekel spat v prenočišče, ker si ni upal domov. L. 1830. si je 20 ljudi polomilo roke ali noge...«

O svojem službovanju piše naslednje:

»Dosti se bavim s svojim poslom; lep je, pošten in sam na sebi prijeten. Vodim korespondenco o žitni trgovini. Ne mislite, da je okolica Pariza glede žita najrodovitnejša pokrajina. Prav gotovo je to Banat. Približal sem se temu Banatu, da bi spoznal kraje, in sem potoval na Reko, ki je prav zadnja postojanka civilizacije...«

Taki so bili pogledi velikega francoskega pisatelja, ki si jih je pridobil v kratki dobi svojega bivanja v Trstu, v kraju, ki je tudi z našo preteklostjo v najtesnejši zvezi.

B. S.